

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС,
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО****ЗІНЧЕНКО С. О.,**аспірант кафедри конституційного
і адміністративного права
(Національний авіаційний університет)

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.2.15>**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ
ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Стаття присвячена дослідженню адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання органів Національної поліції України. Проаналізовано погляди вчених-правників, які вивчали поняття адміністративно-правового статусу різних органів та структур, виявлено спільні елементи у поняттях, базованих на сукупності нормативно-правових актів, що регулюють компетенцію, обов'язки, функції та організаційні аспекти діяльності відповідних органів чи служб.

Проаналізовано структурні елементи адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання на основі нормативно-правової бази, що охоплює Кримінальний процесуальний кодекс, Закон України «Про Національну поліцію», а також Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України. Визначено предмет дізнання, а також проаналізовано структуру, принципи, завдання, функції та повноваження підрозділів дізнання. Особлива увага приділена питанню юридичної відповідальності працівників підрозділів дізнання.

Структура організації визначає ієрархію та взаємодію різних підрозділів в системі правопорядку. Принципи, на яких базується функціонування підрозділів дізнання, охоплюють верховенство права, дотримання прав і свобод особи, законність, відкритість та прозорість, безперервність, політична нейтральність та співпрацю з громадянами на засадах партнерства. Завдання підрозділів дізнання включають забезпечення прав і інтересів громадян, підтримання громадського порядку і безпеки, а також ефективного виконання завдань, покладених на відповідні органи. Функції та повноваження підрозділів дізнання описують їх роль у розслідуванні кримінальних проступків, зборі доказів та веденні оперативно-розшукової діяльності.

Встановлено, що, незважаючи на формально визначену дисциплінарну відповідальність, юридична відповідальність працівників підрозділів дізнання не має достатнього рівня регламентації у законодавстві. Запропоновано детальніше регламентувати юридичну відповідальність працівників Національної поліції, що охоплює співробітників підрозділів дізнання.

У висновках сформульовано власне визначення адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання органів Національної поліції України.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, Національна поліція України, правоохоронна система, правоохоронні органи, дізнання, законодавство.

Zinchenko S. O. Administrative and Legal Status of Investigation Units of the National Police of Ukraine

The article is dedicated to the study of the administrative-legal status of inquiry units within the National Police of Ukraine. It analyzes the perspectives of legal scholars who have researched the concept of administrative-legal status of various organizations and structures, identifying common elements in the concepts based on the body of legal norms governing the competence, duties, functions, and organizational aspects of the activities of the respective bodies or services.

The structural elements of the administrative-legal status of inquiry units are analyzed based on the legal framework, which includes the Criminal Procedure Code, the Law of Ukraine «On the National Police», as well as the Regulations on the organization of the activities of inquiry units within the National Police of Ukraine. The subject of inquiry is determined, and the structure, principles, tasks, functions, and powers of inquiry units are analyzed. Special attention is given to the issue of legal responsibility of inquiry unit personnel.

The organizational structure determines the hierarchy and interaction of various units within the law enforcement system. The principles upon which the functioning of inquiry units is based include the supremacy of the law, respect for the rights and freedoms of individuals, legality, openness, transparency, continuity, political neutrality, and cooperation with citizens on the basis of partnership. The tasks of inquiry units include ensuring the rights and interests of citizens, maintaining public order and safety, as well as effectively carrying out the tasks assigned to the respective bodies. The functions and powers of inquiry units describe their role in investigating criminal offenses, collecting evidence, and conducting operational-search activities.

It is established that, despite the formally defined disciplinary responsibility, the legal responsibility of inquiry unit personnel lacks sufficient regulation in legislation. It is proposed to further regulate the legal responsibility of National Police personnel, including employees of inquiry units.

Key words: *administrative and legal status, National Police of Ukraine, law enforcement system, law enforcement agencies, inquiry, legislation.*

Вступ. У сучасному юридичному дискурсі велике значення має поняття адміністративно-правового статусу органів державної влади, оскільки воно є ключовим для розуміння та регулювання суспільних відносин, у тому числі пов'язаних із функціонуванням правоохоронної системи. Зокрема, одним із важливих елементів загального адміністративно-правового статусу правоохоронних органів є аналіз статусу підрозділів дізнання органів Національної поліції України. Для наукової спільноти вказане питання є стимулом для проведення досліджень та обґрунтування різноманітних підходів до розуміння компетенції, повноважень, прав і обов'язків згаданих підрозділів в рамках внутрішньої організації поліцейської структури та їх взаємодії з іншими учасниками правоохоронної системи. Шляхом аналізу поглядів науковців на цю проблематику можна провести вичерпну оцінку адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання.

Дослідженню адміністративно-правового статусу органів правопорядку присвячено наукові праці таких дослідників як А. Колодій, А. Нікуліна, О. Дрозд, М. Калатур, В. Рум'янець, А. Солдатенко та інших. Однак, до цього часу питання, що стосується визначення організаційних засад, які визначають стратегію розвитку та спрямованість функціонування підрозділів дізнання, залишається недостатньо вивченим.

Постановка завдання. Завдання полягає у дослідженні адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання органів Національної поліції України. Метою дослідження є аналіз компетенції, повноважень, прав і обов'язків таких підрозділів в рамках їх внутрішньої організації та взаємодії з іншими учасниками правоохоронної системи. Зокрема,

необхідно дослідити нормативне закріплення організації підрозділів дізнання, їх структуру, принципи діяльності, повноваження, функції тощо.

Результати дослідження. У межах дослідження варто проаналізувати поняття адміністративно-правового статусу, яке відіграє ключову роль у розумінні та регулюванні правових відносин, пов'язаних із діяльністю органів правоохоронної системи. Сучасна юридична наука ще не сформувала єдину дефініцію адміністративно-правового статусу різних органів та служб.

Так, М. Єфремова звертає увагу на адміністративно-правовий статус державної міграційної служби, розглядаючи його як ієрархічне положення організації в системі виконавчої влади. Відповідно до вказаної концепції, статус визначається акумуляцією нормативно-правових актів, які регулюють обов'язки, функції, компетенцію та організаційні елементи діяльності служби та її працівників [1, с. 196].

Д. Катрич розглядає адміністративно-правовий статус Національної поліції як комплексну систему нормативно-правових актів, які визначають мету, завдання, структурно-організаційні та компетенційні складові, спрямовані на захист прав та свобод людини, інтересів суспільства та держави, боротьбу зі злочинністю, збереження громадського порядку та безпеки, а також забезпечення надання послуг громадянам в рамках, визначених законом [2, с. 34].

На думку А. Нікуліна, адміністративно-правовий статус Національної поліції України визначається його структурно-організаційним положенням в системі державної влади. Дане положення обумовлене набором нормативно-правових актів, які регламентують особливості та функції працівників поліції, зокрема, Законом України «Про Національну поліцію» та іншими відповідними нормативними документами [3, с. 81].

М. Моїсєєв, у свою чергу, визначає адміністративно-правовий статус Державного бюро розслідувань як сукупність правових норм, що регламентують створення та діяльність цього органу, межі його функцій та завдань, місце у системі держави та взаємодії з іншими суб'єктами [4, с. 80-81].

Проаналізувавши погляди науковців щодо адміністративно-правового статусу, можна зробити висновок щодо загальних тенденцій з визначення адміністративно-правового статусу окремих елементів правоохоронної системи. Усі вони підкреслюють ієрархічний характер даного статусу та його обумовлення сукупністю нормативно-правових актів, що визначають компетенцію, обов'язки, функції та організаційні елементи діяльності відповідних органів чи служб. Також вони зазначають, що адміністративно-правовий статус має на меті забезпечення прав та інтересів громадян, підтримання громадського порядку і безпеки, а також ефективного виконання завдань, покладених на відповідні органи. Таке узагальнення дозволяє краще зрозуміти сутність та значення адміністративно-правового статусу в контексті правоохоронної діяльності.

Зважаючи на зазначене, необхідно провести аналіз нормативно-правових актів, які є основою для діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України.

Відповідно до статті 215 Кримінального процесуального кодексу України у формі дізнання здійснюється досудове розслідування кримінальних проступків [5].

Аналіз дослідників вказує на те, що організаційна структура підрозділів дізнання характеризується специфічними особливостями. Незважаючи на те, що кожен підрозділ дізнання діє процесуально незалежно, його функціонування не може бути повністю відокремленим від інших систем управління, з якими він взаємодіє. Крім того, слід враховувати, що підрозділи дізнання підпорядковані вищим рівням у системі управління поліції та піддані впливу з боку інших правоохоронних органів та бюро розслідувань [6, с. 64].

Вважаємо, що така особливість має позитивні риси, оскільки в рамках неї забезпечується співпраця між підрозділами Національної поліції. Забезпечення внутрішньої і зовнішньої координації дозволяє уникнути дублювання функцій та сприяти більш ефективній роботі підрозділів дізнання в запобіганні та розслідуванні злочинів, а також захисті прав та інтересів громадян.

Згідно з Положенням про організацію діяльності підрозділів дізнання, затвердженим Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 20 травня 2020 року № 405 структура включає такі функціональні підрозділи: Управління дізнання Національної поліції України, яке забезпечує керівництво та координацію дізнавальної роботи на національному рівні; відділи (сектори) дізнання при головних управліннях Національної поліції (ГУНП), які функціонують на рівні областей, міст Києва та Автономної Республіки Крим та м. Севастополя; відділи (сектори) дізнання в територіальних (відокремлених) підрозділах поліції, які діють на рівні міських та районних управлінь поліції [7].

Адміністративно-правові засади становлять необхідний елемент адміністративно-правового статусу правоохоронних органів. Вони визначають основні принципи та цінності, на яких ґрунтується їхня діяльність, а також регулюють взаємовідносини з іншими суб'єктами у системі правоохоронних органів. Згідно з висновками К. Токаревої та І. Сопілко, адміністративно-правові засади можна розглядати як форму впорядкування діяльності правоохоронних органів на основі принципів адміністративного права, які визначають їхні функції, методи та форми роботи [8, с. 214].

У раніше згаданому Законі України «Про Національну поліцію» (№ 580-VIII) у Розділі II визначено принципи, якими керуються діяльність Національної поліції та, відповідно, її підрозділів дізнання. Серед них варто відзначити верховенство права, дотримання прав і свобод особи, законність, відкритість та прозорість, безперервність, політична нейтральність та співпрацю з громадянами на засадах партнерства [9]. На наш погляд, дотримання даних засад є невід'ємною частиною адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання, оскільки вони гарантують здійснення правоохоронної діяльності в межах закону та забезпечують довіру громадськості до правоохоронних органів. Підрозділи дізнання, дотримуючись принципів засад, забезпечують ефективне виконання своїх завдань, спрямованих на забезпечення правопорядку та захист прав та інтересів громадян.

Варто зазначити, що у ст. 2 закону України «Про Національну поліцію» визначено низку завдань, які охоплюють різноманітні сфери суспільного життя. Зокрема, надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також надання допомоги особам, які перебувають у складних життєвих ситуаціях або потребують підтримки через надзвичайні обставини [9]. У свою чергу, підрозділи дізнання органів Національної поліції України виконують специфічні завдання, визначені положенням про організацію їхньої діяльності. Серед таких завдань можна зазначити захист особи, суспільства та держави від кримінальних проступків, охорону прав учасників кримінального провадження, забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних проступків та вжиття заходів щодо усунення причин, що сприяють учиненню кримінальних проступків [7].

На основі узагальнення визначення адміністративно-правового статусу, належне розуміння та визначення функцій підрозділів дізнання органів Національної поліції України є важливою складовою організації правоохоронної діяльності. Враховуючи Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання, слід вказати, що вони мають широкий спектр функцій. Перш за все, усебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального проступку та забезпечення прийняття законних і обґрунтованих процесуальних рішень. Крім того, важливою функцією є аналіз практики досудового розслідування кримінальних проступків, організації і результатів діяльності дізнавачів з метою внесення пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування підрозділів дізнання. Підрозділи дізнання вживають заходів з підвищення якості дізнання і дотримання його строків, вивчають і узагальнюють позитивний досвід розслідування, співпрацюють з іншими правоохоронними органами, а також розглядають звернення громадян у відповідності із законодавством.

Одним із ключових елементів адміністративно-правового статусу органів дізнання є ретельне дослідження повноважень, що покладаються на них. Аналіз повноважень керівників підрозділів та функцій, закріплених у законодавстві, свідчить про те, що органи

дівання мають чітко визначене право вести досудове розслідування кримінальних правопорушень [5; 7]. Вони мають здійснювати розслідування, встановлення фактів вчинення правопорушень, збір необхідних доказів, проведення оперативно-розшукових заходів та розслідування кримінальних проступків, що сприяє забезпеченню збалансованого правопорядку у суспільстві.

На нашу думку, вивчення адміністративно-правового статусу підрозділів дівання є неповним без врахування ще одного важливого елементу – відповідальності. Юридична відповідальність є неодмінною складовою правового статусу та визначає міру відповідальності осіб у разі порушення норм, що регулюють їх правовий статус. Наш підхід доповнює позицію О. Запотоцької, яка відзначає, що юридична відповідальність є не лише наслідком порушень, але й механізмом забезпечення дотримання встановлених норм та правил [10, с. 167].

Зазначений елемент правового статусу, хоч і відображений у законодавстві, все ж не є достатньо регламентованим. Попри те, що у статті 40¹ Кримінального процесуального кодексу України згадано про відповідальність дівача за законність та своєчасність здійснення дівання, механізм такої відповідальності залишається недостатньо розкритим. Додатково, у статті 130 Кримінального процесуального кодексу України уточнено, що шкоду, завдану незаконними діями правоохоронних органів, відшкодовує держава за рахунок державного бюджету [5]. Проте, вважаємо, що процедура і механізми відшкодування завданої шкоди державою фізичним і юридичним особами підлягають конкретизації в чинному законодавстві для забезпечення прозорості та ефективного функціонування правоохоронної системи, зокрема передбачуваності дій правоохоронних органів.

Поміж інших форм відповідальності, працівники Національної поліції України також підлягають дисциплінарній відповідальності відповідно до Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». Відповідно до п. 3 ст. 13 вказаного Закону, до поліцейських можуть бути застосовані різні види стягнень, включаючи зауваження, догану, сувору догану, попередження про неповну службову відповідність, пониження у спеціальному званні на один ступінь, звільнення з посади та звільнення зі служби в поліції [11]. Відзначимо, що на відміну від інших видів відповідальності, процес ініціювання дисциплінарної відповідальності ретельно регламентований у законодавстві, що встановлює чіткі процедури та вимоги до його проведення.

Висновки. Дослідження адміністративно-правового статусу підрозділів дівання органів Національної поліції України є актуальним та важливим для розуміння їхньої ролі в правоохоронній системі країни. Шляхом аналізу визначень науковців щодо адміністративно-правового статусу різних органів та служб, а також розгляду елементів такого статусу, ми можемо сформулювати власне визначення даної категорії. Адміністративно-правовий статус підрозділів дівання органів Національної поліції України – це система норм, яка визначає та відображає місце зазначених підрозділів у правоохоронній системі країни. Дана категорія включає норми, що регулюють порядок створення та організації таких підрозділів, їх структуру, принципи діяльності, повноваження та взаємовідносини з іншими органами влади та правоохоронними структурами.

Список використаних джерел:

1. Єфремова М. Адміністративно-правовий статус Державної міграційної служби України: питання теорії та практики. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки.* 2015. Т. 2, № 1. С. 192–196.
2. Катрич Д. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України: поняття і зміст. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: право.* 2016. № 36. С. 31–35.
3. Нікуліна А. Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 241 с.

4. Моїсєєв М. Адміністративно–правовий статус Державного бюро розслідувань України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2019. 227 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. №4651-VI: станом на 1 січ. 2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 28.02.2024).
6. Благута Р. І., Гарасимів О. І., Гуцуляк Ю. В. Дізнання / ред. А. Я. Хитра. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 340 с.
7. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : Наказ М-ва внутр. справ України від 20.05.2020 р. № 405 : станом на 6 лют. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text> (дата звернення: 28.02.2024).
8. Сопілко І., Токарєва К. Генезис наукових досліджень проблеми визначення сутності та змісту адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 12(26). С. 204–219.
9. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 28.02.2024).
10. Запотоцька О. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу Національного банку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : право*. 2017. № 42. С. 166–170.
11. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 р. № 2337-VIII : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення: 28.02.2024).

